

A legkedvesebb festőm

— interjú Wahorn Andrással —

— feLugossy László, egy autentikus kelet-európai művész portréja és karaktere pontosításában, megrajzolásában a tizenöt éves keresztül alkotó- és munkatárs, Wahorn András segít.

— Nekem Laca nagyon közeli barátom volt nagyon hosszú ideig. Nemcsak barátom, szinte élettársam, munkatársam tizenöt évig. Olyannyira, hogy külön-külön nem is emlegettek bennünket. Mindent mindig együtt csináltunk, de ez még a Bizottság zenekar előtt volt. Önálló kiállításaink nem is voltak, csak hárman együtt jelentünk meg, feLugossy, efZámbó és Wahorn. Én voltam a legfiatalabb, és később is csatlakoztam hozzájuk Szentendrén, ők már Kecskeméten is együtt dolgoztak, és nagyon jó volt velük dolgozni. Bár én máig azt mondom, ha megkérdezik, ki a kedvenc magyar festőm, hogy Laca, és ha költőről kérdeznak, az is Laca. Nagyon inspiráló hatással voltunk egymásra.

— Ez még a hetvenes évek történése?

— Hetvenes, nyolcvanas évek. A Bizottság zenekar olyan intenzív együttlét volt, és annyira kiegészítette a kapcsolatunkat, hogy az annak megszűnésével ért véget. A megismerkedésünk elején én pesti voltam ugyan, de gyakorlatilag Szentendrén, a Zámbó házban éltem, Öcsi (efZámbóIstván) húgának udvaroltam, akit aztán később el is vettem feleségül. Speciális hely volt ez a ház, mert a nap huszonnégy órájában mindenki ott volt, nem csak a

szűk baráti kör, hanem az egész világ, külföldről is sokan jöttek, permanens házibuli volt az egész. Mivel Öcsi éjjeliőrködött, Laca meg, azt hiszem, patakőr volt, vagy homokőr, vagy nem tudom, tulajdonképpen nem kellett dolgozniuk, én eleinte segédmunkás voltam, aztán meg nekem is lett egy jó kis állásom, amivel egy évben csak egyszer kellett dolgoznom. Ez fontos volt abban az időben, mert ha nem dolgozott valaki, akkor elvitték közveszélyes munkakerülésért, de mi ezt így megúsztuk.

— Amikor bekerültél ebbe a társaságba a szerelem okán, akkor még nem zenéltetek?

— Elkezdtünk zenélni, de még nem volt zenekar. Visszafogottan csináltuk, Öcsi a popzenét szerette, Laca egy hangszeren sem játszott és hallása sincsen nagyon, én viszont azt tűztem ki célul, hogy teljesen mindegy, hogy tud-e valaki zenélni, vagy sem, csak akarni kell és csinálni. És zenéltünk olyan módon, ahogy tudtunk. Öcsi tudta, hogy milyen dúrt és mollt fog, de én például nem tudtam, hogy mit fogok a szaxofonon, ezt mind a mai napig nem nagyon tudom. Lacának pedig egyáltalán, se igazi ritmus-, se dallamérzéke nincs, nehezen tud követni ritmust vagy dallamot. Ezért aztán nagyon szabadon zenéltünk. Ez a szabadság, amivel Laca kezeli a zenét és mindent a világon, ez nagyon megtermékenyítően hatott ránk. Úgy volt a Bizottságnál, hogy Öcsi azt mondta, hogy Lacát talán nem kellene bevenni, mert elrontja a számokat, de nekem meg éppen ez a képessége tetszett, így maradt a zenekarban, és a fő erőssége lett. Az igazat megvallva nekem mindig azok a számok tetszettek, amiket Laca úgymond énekelt. A többségét én szereztem, vagyis komponáltuk Dzsonival (Szulovszky István, Joni, a Dunakanyar legjobb gitárosa), Öcsivel, már azokkal, akik zenészek voltak és meg is tudták jegyezni, mert nekem az a különös képességem, hogy mindent azonnal elfelejtek, például nem tudok kétszer egymás után lejátszani három hangot ugyanúgy. De szerencsére a Bizottság zenekarnak az egyik erőssége az volt, hogy nem egyforma emberek voltak benne, hanem voltak ilyenek, olyanok, és voltak benne olyan zenészek, akik helyrebillentették ezt az anomáliát. Dzsoni például abszolút olyan ember volt, aki szolgálta azt a két örületet, mármint Lacát és engem, mert azért Öcsi is nálunk sokkal inkább zenész volt, a szó eredeti értelmében.

— Két örült, Laca és te, milyennek képzeljem el őket, és milyennek az akkori feLugossy Lászlót?

— Nehéz és nem is kell elképzelni. Arról volt szó, hogy minden nap berúgtunk. Mindig addig ittunk, amíg bírtunk. Laca rendkívül erős fizikumú a mai napig. Abban az időben a pénz nem számított, mert nem volt, ugyanakkor valaki mindig meghívta a másikat és viszont. Ez így tartott tizenöt éves keresztül.

— Mint Charles Bukowski, aki egy évben háromszáz napot volt másnapos?

— Igen, így folyt a mi életünk is, ami ezen kívül még művészetből és a csajozásból állt. Éjjel-nappal a csajokról és a művészetről beszélgettünk és ezt az ital kísérette töménytelen mennyiségben. Laca és én voltunk zabolátlanabbak, Öcsi egy kicsit képes volt hidegebben szemlélni mindezt — ezzel nem azt szeretném mondani, hogy ő nem ivott, vagy aszkéta lett volna. Ez a triász így nagyon szépen működött. En valahol középen voltam, kettőjük között, Öcsi és Laca között, én voltam az, aki kiegyensúlyozott és megvalósított, ők ábrándoztak, két végpont, én pedig igyekeztem az ábrándjaikat materializálni. Engem az érdekelt, hogy

valami megvalósítható legyen, ily módon nem is voltam annyira kreatív, mint ők. Nekem az a kifejezés, hogy gyerekek, ez most nem jött össze, elviselhetetlen volt. Az ivásnál másként viselkedtünk. Rajtam nem látszott, ha sokat ittam, Lacán látszott.

— Mindez utólag lázadásnak tűnik, amit ma kevésbé tapasztalni a világban.

— Igen, lázadók voltunk, lázadtunk, de nemcsak lázadtunk, hanem példátlan dolgokat is csináltunk. A sors kijelölt minket arra, hogy eddig meg nem szokott dolgokat vihessünk véghez. A Bizottság csak az egyik ilyen volt. A másik a Vajda Lajos Stúdió; az, hogy vidéki, főiskolát nem végzett gyerekek művésszé válhassanak, akkoriban teljesen egyedülálló dolog volt. Az, hogy nem maradtunk patakörök és homokörök. Ez főleg a sorsnak és az időnek köszönhető, hogy éppen bennünket jelölt ki erre a feladatra.

— Ez volt a dolgok a világban és azóta is ez?

— Igen, ez volt a dolgunk a világban, és azóta is ebből élünk. Hiába lettünk öregebbek, okosabbak, ügyesebbek. Kevesebbet iszunk, többet dolgozunk, mégsem olyan érdekes már, amit létrehozunk. A kor már levette rólunk a szemét. Annak idején több ezren követtek bennünket, bármit csináltunk. Egyébként is sok dolog történt a világban. A nyolcvanas évek vége felé Nyugat-Európa figyelme Kelet-Európa felé fordult. Emberek jöttek Nyugatról és lelkesen vásároltak kelet-európai művészetet, ez ma már nincsen így. Akkor kinyílt a vasfüggöny, és ők azt hitték, a világ majd most innen, tőlünk termékenyül. Akkor tudtunk koncertezni Nyugaton. A holland kultúrházak arra kaptak az államuktól pénzt, hogy hozzanak be magyar zenekarokat, mert érdekes volt a kelet-európai zene. A magyar galériák ekkor kezdtek el nyílni és jöttek a német és holland vásárlók és vették a műtárgyakat, persze azzal az ábránddal, hogy ezek a Keleten eltemetett művészek majd be fognak futni Nyugat-Európában. Persze ez nem történt meg, nem lett internacionálisabb a művészet. Az is egy másik kor volt és a mostani is más. Mi máig abból élünk, amit akkor csináltunk. Most sem arra kíváncsiak az emberek, hogy mit dolgozunk most, hanem a Bizottságra. Múltunk van már csak, a jelenünk nem túl fontos. Akkor viszont a jelenünk volt a fontos és a jövőnk. Én a múlttal nem szeretek foglalkozni, de hát most sem tudom kikerülni, most is arról kell beszélni. Abban az időben csak jelen volt és jövő. Minél fiatalabbak voltunk, annál inkább csak jövő. Elihattunk a napjainkat, hogy majd holnap, holnap megcsináljuk. Ebből a nyolcvanas évek közepére jelen lett, amikor mindenki ránk lett kíváncsi még Európában is, akkor abban a pillanatban lehetett és kellett megmutatni, amit tudunk. Ez az idő elmúlt. Ma a jelenünk, vagy a jövőnk már abszolút senkit nem érdekel, ez persze független Lacától vagy tőlem, ez az élet útja, úgy tűnik.

— Mindez szerencse-, sors- és korfüggő?

— Érdekes, ha jól megfigyeled, a művészeknek adatott egy, kettő, legfeljebb három igen jó év, nagy művészeknek, amikor rengetegen odafigyelnek rájuk. Utána már csak múltjuk van. Ezt elég nehéz megélni. Néhány év van, ami igazán fontos, a többi mindig csak azokról a bizonyos évekről szól.

— Akkor alkot a művész valami eredetit, és a többi az ehhez való viszony?

— Az a nagy igazságtalanság, hogy nem. Később még elmélyültebbet, még érdekesebbet tud csinálni, csak akkor már a kor

nem rá figyel. Ez nálunk a Bizottság három éve volt. Előtte is születtek fontos dolgok, de az nem volt olyan érdekes. Nagyon sokan nem is fogadtak el bennünket, például a pesti avantgárd egyáltalán nem, vagy Erdély Miklós és barátai azt mondták, hogy vidéki fiúk vagyunk, akik idejétmúlt szürrealista vagy dadaista festéssel foglalkoznak. Mi ösztönösek voltunk és nem azt csináltuk, ami éppen a világban kortársként létezett, hanem azt, amit mi tudtunk. A Bizottság időszaka volt az, amikor már nem néztek ki bennünket az FMK-ból. Sokan lenéztek minket egyébként, hogy mi bunkó szentendreiek vagyunk. Beke László is kijött hozzánk a Vajda Lajos Stúdióba, és először azt mondta, hogy teljesen korszerűtlen, amit csinálunk, aztán már a Bizottság időszaka alatt ez megváltozott, például ő is járt a koncertjeinkre. Tulajdonképp Bódy Gábor sem minket akart lefilmezni, ő egy ravasz, zseniális ember volt, aki az újhullámos zenekarok közül elsősorban a Vágtázó Halottkémeket akarta, de csak nekünk volt saját cuccunk. Megkért, hogy csináljunk egy Bizottság — Vágtázó Halottkémek koncertet, ahol a VHK a mi cuccunkon játszott, baromi sokan voltak. Mi nem tudtuk, hogy elsősorban nem bennünket akar felvenni, de amikor rögzítette az anyagot, annyira megtetszett neki a *Szerellem, szerellem*, hogy végül is benne maradt a filmben. Sőt kaptam egy kisebb szerepet is. De tudni kell, hogy mi provinciális társaság voltunk, mármint a Vajda Lajos Stúdió. Ezt kicsit lehetett érezni a Vajda Lajos-kiállításon is, ahol Novotny Tihámér sajnos elég felkészületlenül csinálta az egész prezentációt, és ahol a szakma nem túlzottan foglalkozott velünk, és persze azóta se igazán.

— Ebbe vegyül némi keserűség.

— Nem, ebben nincs semmi keserűség, talán csak az, hogy a Vajda Lajos Stúdió-könyv lehetett volna sokkal jobb, de a daliás időkben nincs semmi keserű, hisz ott minél rosszabb volt, nekünk annál jobb. Azt jó volt tudni, hogy minket senki sem szeret, hogy figyelnek, és így tovább, ez erőt adott nekünk. Érdekes, hogy ügynöki jelentések nem bukkantak fel azóta rólunk, vagy a zenekarról, de ez csak azt bizonyítja, hogy még mindig rengeteg dolog el van zárva a nyilvánosság elől, személyesen is találkoztam olyan emberrel, akiről gondoltam, hogy informálódni próbált, de ez izgalmas volt. Öcsi megszenvedte ezt, mert ő valóban volt börtönben. Abban az időben nagyon kevesen a művészek közül, ő igen. Igazából akinek betiltották a kiállítását, az jól járt. Jó híre lett a szakmában, mindenki becsülte. Volt, aki ebből élt, elterjesztette magáról, hogy őt betiltották, aztán meg fizették neki a bort minden este.

— A Bizottság utáni közös történések?

— Még egy darabig csináltunk ezt-azt közösen, majd ez teljesen megszakadt. Az az igazság, hogy a zenekar sem túl jókedvűen ért véget. Nem lehetett tovább vinni, és ennek egyik oka Laca volt. A Bizottságban Laca volt a sztár, és már nem bírta ezt sokszor idegekkel, nem ment tovább együtt, abba kellett hagynunk. Laca ekkoriban kezdett el Szirtes Jánossal performálni. Tehát szétvált a triász végleg, más utakat járunk, ettől függetlenül nekem még mindig Laca a kedvenc költőm és festőművésszem, és ez így is marad valószínűleg örökre.

Zemlényi Attila